

Metode istraživanja u pedagoškoj psihologiji – Nacrti

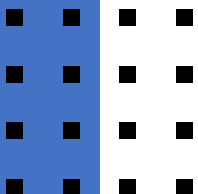
Uloga i tipovi istraživanja

- Kao i u drugim naukama, istraživanja odnosa među pojavama u pedagoškoj psihologiji imaju tri opšta cilja:
 - Razumevanje fenomena
 - Predviđanje
 - Upravljanje ponašanjem
- Kvalitativna i kvantitativna istraživanja

Istraživački nacrti (1)

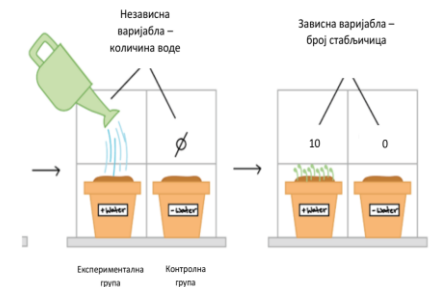
- U zavisnosti od toga da li hoćemo da dobijemo uvid u **uzroke** određenog ponašanja/ promene ili ne, razlikujemo eksperimentalne i korelacione nacрте

Eksperimentalni nacrt

Setite se nekog eksperimenta koja se bavilo nekom temom od značaja za pedagošku psihologiju!

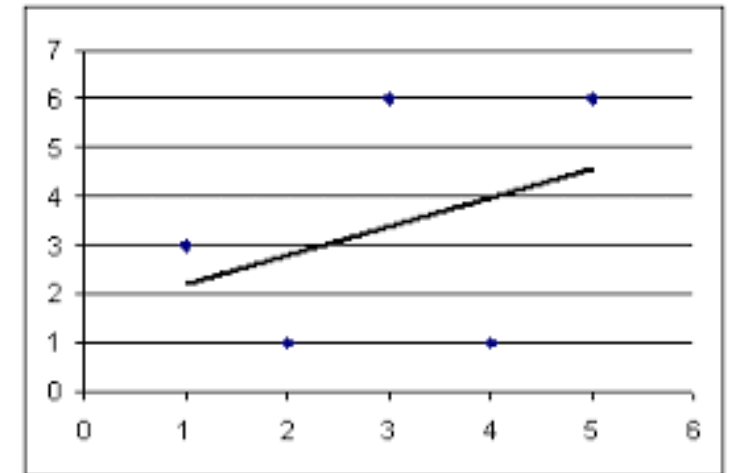
- Sistematsko manipulisanje faktorom (nezavisnom varijablom) za koji se pretpostavlja da utiče na ispitivanu pojavu (zavisnu varijablu)
 - * Praćenje nevoljnih odgovora/ psihofiziologije - Praćenjem otkucaja srca/pulsa, pokreta očiju, aktivnosti mozga, nivoa hormona i sl. zaključuje se o određenim psihičkim procesima
- Eksperiment sa paralelnim grupama – pored eksperimentalne grupe postoji i kontrolna grupe (po svim važnim karakteristikama jednaka eksperimentalnoj) kao osnova za poređenje
- Mogućnost utvrđivanja kauzalnih veza
- Mane:
 - Etičnost
 - Artificijalnost (zato se izvode eksperimenti u prirodnom okruženju, ali onda zaključci o kauzalnim vezama nisu tako pouzdani)
 - Mnoge nezavisne varijable se ne mogu varirati (uzrast, pol, temperament)

Korelacioni nacrt

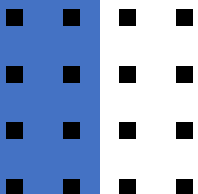
Setite se neke deskriptivne ili korelacione studije koja se bavila nekom temom od značaja za pedagošku psihologiju!

- Opisuje se određena pojava (deskriptivna istraživanja) i/ili se utvrđuje povezanost određenih pojava, ali ne i uzročnost
- Može se primeniti mnoštvo tehnika prikupljanja podataka, a i uzorci mogu biti raznovrsni

Istraživački nacrti (2)

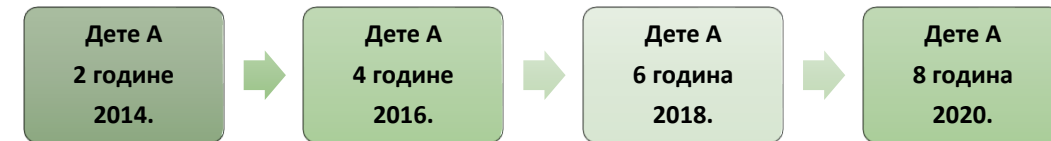
- U zavisnosti od odnosa prema **vremenu**, odnosno toga da li nas interesuje trenutni „presek“ stanja ili proces promene, razlikujemo transverzalna i longitudinalna istraživanja

Longitudinalni nacrt

Da li znate za neko longitudinalno istraživanje koje se bavilo nekom temom od značaja za pedagošku psihologiju!

- Praćenje promena u ispitivanoj pojavi tokom dužeg vremenskog perioda na istim ispitanicima
- Stiče se predstava o realnom razvojnom procesu – o promenama ili stabilnosti neke psihičke pojave tokom vremena

- Mane:
 - Neekonomičnost
 - Osipanje uzorka (rizik od gubitka reprezentativnosti uzorka)
 - Učinak vežbanja/ Kumulativno delovanje ispitivanja
 - Efekat kohorte – pojava generacijskih razlika

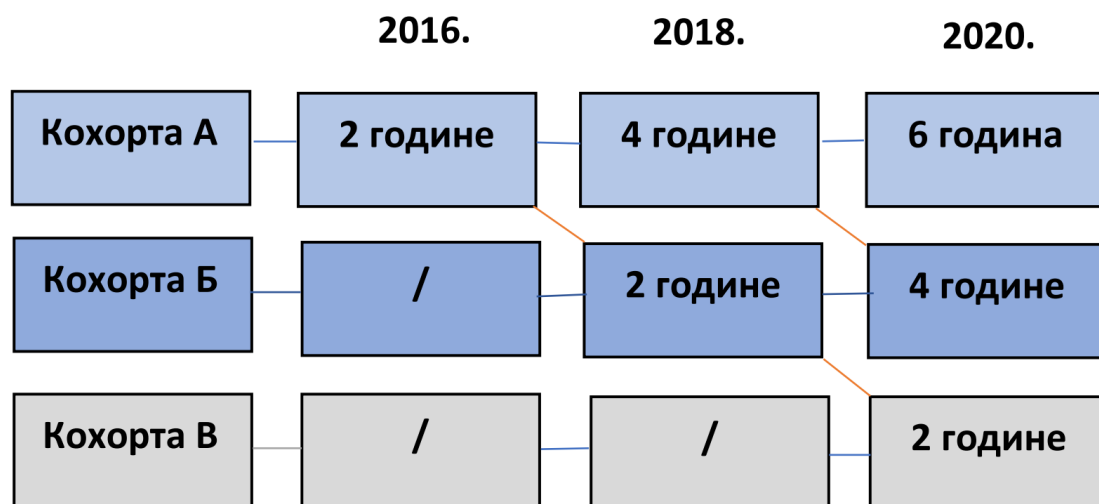
Transverzalni nacrt/ Nacrt poprečnog preseka

- Ispitivanje psihičkih pojava u različitim uzrasnim grupama u jednom vremenskom trenutku
- Utvrđuju se sličnosti i razlike između mlađe i starije dece
- Mane:
 - Pojava generacijskih razlika među ispitanicima (stoga je neophodno ispitanike iz različitih uzrasnih grupa ujednačiti po svim ostalim važnim karakteristikama)
 - Ne može se „uhvatiti“ sam razvojni proces

Година испитивања 2020.
Кохорта А – 2 године
Кохорта Б – 4 године
Кохорта В – 6 година
Кохорта Г – 8 година

Kombinovani/ Sekvencijalni/ Nacrt generacijskog preseka

- Nekoliko grupa različitog uzrasta (generacija) prati se tokom dužeg vremenskog perioda

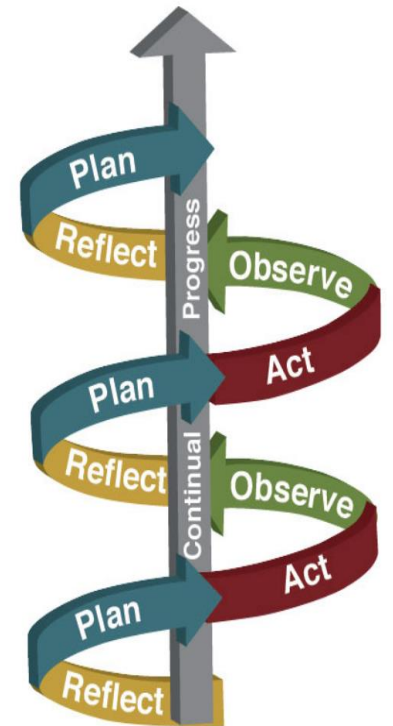

Mikrogenetska istraživanja

- Tokom kraćeg vremenskog perioda ispitanici koji su po uzrastu „na pragu“ određene promene izlažu se iskustvima za koja se veruje da mogu ubrzati promenu i ispituju se intenzivno, u kraćim vremenskim razmacima
- „Dubinski“ se analizira proces promene, ispituje se promena dok se odvija i to raznovrsnim metodama (snimanje i analiza, intervjui
- Mane:
 - Skupa
 - Ne dobijaju se informacije o tipičnim obrascima promene i o individualnim promenama tokom dužih vremenskih perioda

Akciona istraživanja

- Izvode se u realnoj socijalnoj situaciji (praksi)
- Podrazumeva participaciju učesnika u socijalnoj situaciji u svim fazama istraživanja! (nisu predmet istraživanja, ispitanici, uzorak...)
- Pragmatičnost i menjanje prakse: polaze od nezadovoljstva postojećim stanjem, potrebe da se neki konkretan problem reši i da se praksa promeni.
- ***Spirala ciklusa akcionog istraživanja***: planiranja (određivanje ciljeva istraž./akcije i planiranje akcije), akcije koju prati opservacija (kao najčešći način prikupljanja podataka) i kritička refleksija o akciji (interpretiranje podataka posmatranja i evaluacija sprovedene akcije).

Metode i tehnike prikupljanja podataka

- Bez obzira na tip nacрта, istraživač se može opredeliti za razne metode i tehnike:
 - Izveštaji o sebi (upitnici i skale procene, intervjui i fokus grupni razgovori, dnevnici, portfolio, anegdotske zabeleške, refleksivni eseji)
 - Testovi (sposobnosti, ličnosti, znanja, projektivne tehnike - crteži)
 - Klinički metod (npr. ispitivanje Pijaževom baterijom)
 - Sistemsko posmatranje/ opservacija (prirodno, strukturirano; sa učestvovanjem i bez učestvovanja, u jednom ili različitim kontekstima)
 - Sociometrija
 - Studije slučaja
 - ...

Metode i tehnike prikupljanja podataka

- Bez obzira na tip nacрта istraživanja, može se koristiti mnoštvo metoda i tehnika za prikupljanje podataka:
 - Upitnik i skale procene
 - Intervju i fokus grupna diskusija
 - Opservacija
 - Klinički metod i testovi
 - Sociometrija
 - Narativi i vizuelni materijali (eseji, portfolija, dnevnici, crteži, poster...)
 - Studija slučaja
 - ...

Upitnik

- Merni instrument sastavljen od stavki ili pitanja, zadaje se onlajn ili u papir-olovka formi
- Pitanja:
 - dihotomna
 - pitanja višestrukog izbora
 - pitanja otvorenog tipa
 - rangiranje
 - skale procene, itd.

Skale samoprocene

- Najčešće predstavljaju deo upitnika ili protokola za opservaciju
- Mogu biti: grafičke, numeričke ili opisne
- Najčešće se koriste za ispitivanje određenih osobina, navika, uverenja, stavova
- Najčešće korišćeni tipovi: skala Likertovog tipa, Bogardusova skala (skala socijalne distance), semantički diferencijal, itd.

Upitnik i skale (samo)procene – preporuke

- O čemu voditi računa?
 - Redosled pitanja
 - Smislenost pitanja (da li ću dobiti odgovor na istraživačko pitanje)
 - Informisanost ispitanika o fenomenu (da li dovoljno znaju o pojavi)
 - Format pitanja
 - Iscrpnost i jasnost ponuđenih odgovora (da li su obuhvaćeni svi odgovori i da li nema preklapanja)
 - Vreme potrebno za popunjavanje upitnika (optimalno 15-20 minuta)

Intervju

- Razmena gledišta o nekoj temi između dvoje ili više ljudi (*inter-view*) radi prikupljanja podataka relevantnih za ciljeve istraživanja (kontrola istraživača – intervjuera)
- Tehnika prikupljanja podataka, ali i način proizvodnje podataka (znanja i značenja se grade između učesnika)
- **Vrste** (prema stupnju strukturiranosti):
 - **strukturirani** (sva pitanja su unapred detaljno precizirana),
 - **polustrukturirani** (dozvoljene su promene u skladu sa tokom intervjua),
 - **nestrukturiran** (unapred definisana samo ključna tema).
- **Vrste pitanja:** pitanja koja traže opis nečega, pitanja o iskustvima, ponašanju, znanju, osećanjima, pitanja koja traže suprotstavljavanje, pitanja koja traže mišljenje o nečemu, obrazloženje...

Fokus grupna diskusija

- Važnost **interakcije unutar grupe** koja razgovara o nekoj temi koju je zadao istraživač.
- Grupe fokusirane u pogledu teme i učesnika (pažljivo odabrana grupa koja je po svojim karakteristikama reprezentativna za neku društvenu grupu, optimalo 6-12 osoba).
- Moderator ili facilitator koristi set pitanja da bi upravljao diskusijom, obično polazeći od opštih ka specifičnim pitanjima (sistem levka)
- Naročito pogodne za: kontroverzne teme, otkrivanje problema, dolaženje do hipoteza za dalja istaživanja, validaciju podataka...

U odnosu na intervju:

- Mogućnost za razvoj razmene i rasprave između samih učesnika
- Manje zastrašujuće...?
- Ekonomičnije od intervjua u pogledu vremena, ali pružaju manje detaljne podatke...

Intervjui i fokus grupe – preporuke

O čemu voditi računa?

- Početak intervju/fg je ključan za uspostavljanje odnosa.
- U fg je potrebno na početku uspostaviti i pravila rada
- Aktivno slušajte, ne samo verbalne, već i neverbalne aspekte komunikacije.
- Ukoliko niste sigurni da ste razumeli šta Vam ispitanik pokušava reći, proverite.
- Ukoliko ispitanik daje opšte odgovore, pokušajte da ih konkretizujete.
- Izbegavajte pitanja koja počinju sa “da li”.

Opservacija

- Tehnika prikupljanja podataka u prirodnoj sredini, neposredno
- Merni instrumenti – posmatrač! Ali i kontrolna lista (*check-list*), skale procene, terenske beleške, dnevnici...
- Vrste:
 - **bez učešća** (istraživač nastoji da ne ometa i ne utiče na pojavu koju posmatra)
 - **sa učešćem** (istraživač kao deo pojave)
 - **nestrukturisano** (sa ciljem obuhvatnog i iscrpnog opisa fenomena, istraživač beleži sve što se odnosi na fenomen)
 - **strukturisano** (specifične beleške o ponašanju koje se mogu kvantifikovati)
- Važnost sistematičnog pristupa!

Klinički metod i testovi

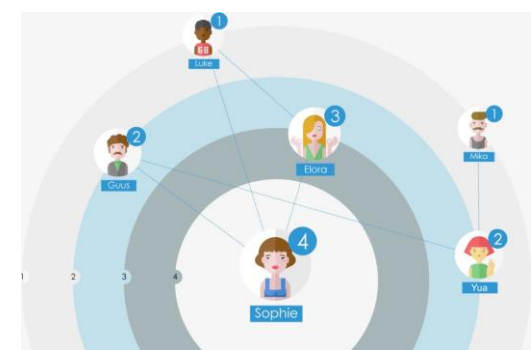

- U kliničkom metodu dete odgovara na pitanja istraživača, vođena nekom teorijom, s tim da istraživač usklađuje pitanja prema pojedinačnom ispitaniku
- Pruža „dublji“ uvid u dinamiku misli, osećanja i ponašanja i „hvata“ proces promene
- Standardizovani/ validirani testovi sposobnosti, ličnosti ili testovi znanja
 - Individualno
 - Grupno zadavanje

Which figure logically belongs on the spot of the question mark?

Sociometrija

- Kvantitativna tehnika za procenu socijalnih odnosa (strukture odeljenja)
- Ispitanik treba da izabere osobu/e sa kojom bi mogao da obavlja neku aktivnost (npr. sedi u klupi, bude u sobi na rekreativnoj nastavi)
 - Sa kim bi želeo...?
 - Sa kim ne bi želeo...?
- Tabela dualnih odnosa (koliko „parnjaka“ se „poklapa“ u izboru)
- Sociometrijska matrica
- Sociometrijski indeksi
 - Individualni (npr. indeks soc.privlačnosti, soc.odbačenosti...)
 - Grupni (indeks grupne kohezivnosti, grupne tenzije...)
- Sociogram (statusi – zvezde, odbačeni, zanemareni, kontroverzni...)

Studija slučaja

- Specifičan primer koji ilustruje neko opšte načelo
- Pristup tumačenja i razumevanja sveta u terminima i iz perspektive njegovih učesnika (dete, grupa, generacija, škola, zajednica...)
- Kontekst je jedinstven i dinamičan: živopisno izveštavanje o složenim dinamičkim interakcijama koje se odvijaju između događaja, ljudi, različitih faktora (...) na jedinstven način!
- Ne isključuju sistematičnost i preciznost u prikupljanju/odabiru, analizi i prikazivanju podataka
- Generalizacije o slučaju ili klasi slučajeva kojima taj slučaj pripada
- Najčešće tehnike prikupljanja podataka: polustrukturirani ili otvoreni intervjui, posmatranje, narativni opisi, terenske beleške, dokumenti

Hajde da ovo znanje primenimo...